

Братусь І. В.,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Київський університет ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-8747-2611

Гунька А. М.,

викладач кафедри образотворчого мистецтва, Київський університет ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), a.hunka@kubg.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-4455-1640

ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІСТОРІЇ КИЄВА

Проаналізовано проблемні моменти інтерпретації історії столиці України. Зазначено основні напрями осмислення минулого міста. Здійснено аналіз наявних проблем в історії міста.

Ключові слова: Київ, місто, історія, СРСР.

Київ завжди приваблював дослідників своєю багатовіковою історією. Шкода, що більшість досліджень були ідеологічно заангажовані – тиск імперій, лещата «політичної коректності», фільтрування результатів згідно «лінії партії». Не варто багато очікувати від минулих досліджень – автори кожне слово зважували з умовою, що воно може спричинити раптове закінчення біологічного життя. Більш вільні дослідження поза межами імперій часто носять характер аматорських розвідок, в них товстим пластом бачимо міфологізацію, відірвану від реального життя «казково-взірцеву» картинку.

Інтерпретація історії Києва виглядає сьогодні не менш актуальною – все заповнює пуста збайдужіння до реалій минулого та сьогодення, наука і освіта балансує на межі фізичного живинання. Молоде покоління вже не сприймає чималий «наробок минулого» – фальшування фактів та складність подачі матеріалу уриває ланцюг взаєморозуміння з цифровою генерацією. Інформаційний простір заповнюється низькосортними (часто неправдивими) варіаціями історії Києва, відбувається підтасовування фактів, та й просто розбалансування процесу становлення міста.

В статті ми спробуємо окреслити основні шляхи підвищення фіксації історичного минулого, шляхи розвитку критичного мислення та сучасні методи поширення інформації в цифровому середовищі.

Аналіз досліджень. Історія та культура Києва невіддільні від історії нашого народу. Різні аспекти, підходи ми зустрічаємо в численних джерелах. Найбільш знане сьогодні видання побачило світ у видавництві «Наукова думка» – Історія Києва [Текст]: у 3 т., 4 кн.: [пер. з рос.] / АН УРСР, Ін-т історії; Голов. редкол.: Ю. Ю. Кондуфор (голов. ред.) [3]. Ця книжка одразу стала бажаною для багатьох – в радянському суцільному дефіциті важко було придбати собі примірник. В ті часи оригінал було видано російською, українські примірники зустрічалися зрідка. Про Київ подавалося чимало відомостей, чітко простежувалася узагальнена хронологія, прописані головні діючі особи нашого міста. При цьому головним недоліком ми вважаємо тотальне соціологізаторство – не залежно від епохи, діяча та території Київ показаний «очима» класового підходу. Свідомі та напівсвідомі верстви бідноти повсякчас борються на сторінках видання з пригноблувачами, з надією очікуючи звільнення від економічного,

соціального та національного поневолення. Братні ж народи простягають руку допомоги...

Подібні казуси були невід’ємним атрибутом радянської наукової та науково-популярної літератури, автори ж дотримувалися цього в своїй розвідці. Фактаж книжки вимагає сучасного переосмислення. Розповідь уривається на останньому томі «Київ соціалістичний» (перший том – «Стародавній і середньовічний Київ», другий том – «Київ періоду пізнього феодалізму і капіталізму»). Безумовно, що «проситься» четвертий том.

В 1991 році видається праця М. Ф. Берлинського «Історія міста Києва». Ця наукова розвідка була написана в 1798–1799 рр. «У першій частині книги історія міста подається на фоні загального розвитку України, у другій – його топографо-археографічний опис. Вона цінна не тільки багатомо джерелознавчою базою (стародавні літописи та хроніки, мемуари, архівні документи, церковні рукописи), частину якої пізніше було втрачено, а й свідченнями автора щодо топографії та пам’яток давньокіївського центру до його реконструкції. Праця М. Ф. Берлинського публікується мовою оригіналу – російською, вступна стаття та коментарі подані українською мовою» [1]. Ця книжка відповідала духу «того часу» – поверненню до наукового обігу різноманітних джерел «давнини», пізніше до них долучилися праці репресованих і діаспори.

Вже більш сучасним є видання Льва Крудрявцева «Град над Борисфеном» – це ілюстрована історія вулиць і майданів Києва [4]. В книжці органічно поєднується розповідь про минуле і сучасність Києва. Більшість матеріалу ілюструється унікальним фотоматеріалом (частина з якого є архівним).

Ми лише коротко дали деякі праці про Київ – кожна з них є особливою, просякнута любов’ю авторів до міста. Неможливо повноцінно дослідити Київ без долучення саме різноманітних за духом джерел, що створенні в різні епохи. Безумовно, що ідеологічні нашарування відходять на другий план, принциповим стає фактаж.

Постановка завдання. Київ вимагає нового прочитання, необхідно окреслити коло проблематики викладу історико-культурного матеріалу.

Історія Києва сьогодні не має єдиної концепції – кожний дослідник вбудовує «своє» бачення розвитку міста, розставляє пріоритети того чи іншого явища. Київ дійсно має безліч своєрідних «зрізів», уважне око може вихопити в них той чи інший вимір культурно-історичних перепитів розвитку української держави. Наприклад, Федір Якович Ступак присвятив свою розвідку дослідженню благодійних товариств Києва з другої половини XIX по початок XX століття [5]. Подібні дослідження доволі цікаві та специфічні – тривалий час ці аспекти залишалися поза інтересами істориків. А сама проблема не зовсім відірвана від реального життя – Україна й сьогодні має гостру потребу у вирішенні соціальних складнощів. Саме Київ становив собою своєрідний осередок розуміння нової реальності – бідні верстви централізовано отримували необхідну допомогу.

В Києві час від часу виникали значні складнощі саме соціального характеру. Наприклад, розвідка Оксани Володимирівни Цебро присвячена одному з найбільш трагічних періодів – Другій світовій війні. Соціально-побутове забезпечення населення міста Києва (1943–1945 рр.) [6] розглянуто з багатьох ракурсів. Звісно, з

радянських архівних документів постає почасти занадто позитивна «картинка». При цьому критичне дослідження дозволяє продемонструвати справжню картину того часу.

Особливий погляд становить розкриття різноманітних постатей в житті Києва та увіковчення їхньої пам'яті. «Київські вулиці наповненні пам'ятними місцями. Саме на нашій землі було реалізовано за складних обставин багато викликів століття. Долаючи біль і втрати, значна частина нашого народу зуміла підняти вітчизняний рівень науки...» [2, с. 50]. Персональний внесок кожного киянина неможливо дослідити, але найбільш знанні постаті заслуговують на ретельний розгляд.

Висновок. Київ ще довго не розкриватиме всіх своїх таємниць широкому загалу – занадто складна історія міста, дуже багато в ньому «білих плям». Раніше основну небезпеку становило забуття внаслідок втрати джерел інформації, сьогодні – збайдужіння людей. Люди не цікавляться історією міста, підмінюють складні рішення швидкоплинними підробками. Завдання науковців – здійснити розбудову нових концепцій.

Список використаних джерел

1. Берлінський, МФ., 1991. 'Історія міста Києва', *АН УРСР, Археограф. комісія, Ін-т археології, Ін-т історії України*, Київ: *Наукова думка*, 314, [4] с.
2. Братусь, ІВ., Михалевич, ВВ., 'Історико-культурний аспект вшанування видатного авіаконструктора Олега Антонова в Києві', *Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сучасної науки» (29–30 вересня 2017 року)*, с.50–52.
3. 'Історія Києва [Текст]: у 3 т., 4 кн.: [пер. з рос.]', 1986–1987, *АН УРСР, Ін-т історії; Голов. редкол.: Ю. Ю. Кондуфор (голов. ред.) [та ін.]*, Київ: *Наукова думка*.
4. Кудрявцев, ЛО., 2007. 'Град над Борисфеном: ілюстрована історія вулиць і майданів Києва', Київ: *Вища школа*, 295, [1] с.
5. Ступак, ФЯ., 1998. 'Благодійні товариства Києва: (др. пол. XIX – поч. XX ст.): [монографія]', Київ: *Хрещатик*, 206, [2] с.
6. Цебро, ОВ., 2014. 'Соціально-побутове забезпечення населення міста Києва (1943–1945 рр.): автореф. дис. ... канд. істор. наук: спец. 07.00.01 Історія України', *Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка*, Київ, 17 с.

References

1. Berlyns'kyj, MF., 1991. 'Istoriya mista Kyjeva (History of the city of Kiev)', *AN URSR, Arheograf. komisija, In-t arheologii, In-t istorii Ukrainy*, Kyi'v: *Naukova dumka*, 314, [4] s.
2. Bratus', IV., Myhalevych, VV., 'Istoryko-kul'turnyj aspekt vshanuvannja vydatnogo aviakonstruktora Olega Antonova v Kyjevi (Historical and cultural aspect of the honor of the famous aircraft designer Oleg Antonov in Kiev)', *Materialy V mizhnarodnoi ' naukovo-praktychnoi ' konferencii ' «Perspektyvy rozvytku suchasnoi ' nauky» (29–30 veresnja 2017 roku)*, s.50–52.
3. 'Istoriya Kyjeva [Tekst]: u 3 t., 4 kn.: [per. z ros.] (History of Kiev [Text]: 3 t., 4 books: [translated by. with Russian])', 1986–1987, *AN URSR, In-t istorii; Golov. redkol.: Ju. Ju. Kondufor (golov. red.) [ta in.]*, Kyi'v: *Naukova dumka*.
4. Kudrjavcev, LO., 2007. 'Grad nad Borysfenom: iljustrovana istorija vulyc' i majdaniv Kyjeva (The hill over Borisphen: an illustrated story of the streets and squares of Kiev)', Kyi'v: *Vyssha shkola*, 295, [1] s.
5. Stupak, FJa., 1998. 'Blagodijni tovarystva Kyjeva: (dr. pol. XIX – poch. XX st.): [monografija] (Charitable associations of Kyiv: (other sex XIX – beginning of XX centuries): [monograph])', Kyi'v: *Hreshhatyk*, 206, [2] s.
6. Cebro, OV., 2014. 'Social'no-pobutove zabezpechennja naselennja mista Kyjeva (1943–1945 rr.): avtoref. dys. ... kand. istor. nauk: spec. 07.00.01 Istoriya Ukrainy (Social and household maintenance of the population of Kiev (1943–1945): dissertation dissertation ... candidate of historical sciences: specialty 07.00.01 History of Ukraine)', *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet im. Tarasa Shevchenka*, Kyi'v, 17 s.

Bratus I. V., *Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor, Department of Fine Arts, Kyiv University Boris Grinchenko (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com, ORCID ID 0000–0002–8747–2611*

Gunka A. M., *lecturer of the Department of Fine Arts, Kyiv University Boris Grinchenko (Ukraine, Kyiv), a.hunka@kubg.edu.ua, ORCID ID 0000–0003–4455–1640*

Problems of interpretation of history of Kyiv

The problem points of interpretation of the history of the capital of Ukraine are analyzed. The main directions of comprehension of the past city are indicated. The analysis of existing problems in the history of the city is analyzed.

Keywords: Kyiv, city, history, USSR.